

PROGRAMSKA PLATFORMA PRIORITETA SARADNJE

**žena izabranih u zakonodavna tijela u BiH i predstavnica/ka
organizacija civilnog društva koje se zalažu za
ljudska prava žena i ravnopravnost polova**

za period od 2016-2018. godine

Ažurirano: decembar 2017. godine

- Parlamentarna skupština BiH -

Žene potpisnice platforme, predstavnice zakonodavne i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, te aktivistice ženskih nevladinih organizacija, dogovorile su¹ prioritete saradnje, na sljedeći način:

1. OBLAST – ZAŠTITA ŽENA OD NASILJA I NASILJA U PORODICI

Nasilje prema ženama i nasilje u porodici su društveni i politički problem čije sankcionisanje mora biti brzo, efikasno i beskompromisno, a puna primjena svih mjera prevencije, pomoći i podrške koji su standard Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, neupitna.

1.1. Primjena standarda Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) CETS 210

Bosna i Hercegovina je 07. novembra 2013. godine postala 6. zemlja članica Savjeta Evrope koja je ratifikovala Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).

Savjet ministara BiH je na 16. sjednici održanoj 23.07.2015. godine, donio Odluku o usvajanju Okvirne strategije za sprovođenje Konvencije o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2015 - 2018. godine². Ovim strateškim dokumentom je definisan način sprovođenja Istanbulske konvencije u BiH i usklađivanje pravnog i institucionalnog okvira sa njenim odredbama, te prioritete u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici, odgovorne institucije, kao i okvir za praćenje i izvještavanje o sprovođenju Strategije, a samim tim i Konvencije³.

¹ Udružene žene Banja Luka su, u okviru projekta „Oснаživanje učesnica žena u izgradnji održivog mira i usvajanju rodno osjetljivih politika u Bosni i Hercegovini“ koji je podržan od Globalne inicijative žene, mir i sigurnost Vlade SAD, facilitirale proces kreiranja prioriteta u okviru Programske platforme za saradnju žena žena iz zakonodavne i izvršne vlasti i žena aktivnih u nevladinih organizacijama i institucijama u BiH i Brčko Distriktu koje se zalažu za ljudska prava žena i ravnopravnost polova u periodu 2016 – 2018. Napomena: Ovaj dokument: PROGRAMSKA PLATFORMA PRIORITETA SARADNJE sačinjen je nakon zajedničke tematske radionice održane u Neumu od 8-10. jula 2016. godine na kojem je razmotrena radna verzija - Nacrt, te je upotpunjen informacijama i podacima, u skladu sa rezultatima zajedničke tematske radionice i naknadno dostavljenih dopuna. Dokument je ažuriran u novembru i decembru 2017. godine na radionicama održanim na Jahorini, kao i nakon sastanaka i usmenih i pismenih konsultacija, a rezultati navedeni u fusnotama.

² „Službeni glasnik BiH“ broj 75/15

³ Izazov u provođenju Okvirne strategije predstavlja činjenica da ista nije prihvaćena od strane Vlade Republike Srpske i Narodne skupštine Republike Srpske.

Trenutno stanje:

Savjet Evrope ima 47 država članica, te doslovno obuhvata čitav evropski kontinent⁴. Cilj Savjeta Evrope jeste uspostavljanje zajedničkih demokratskih i pravnih principa na osnovu Konvencije Savjeta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), te na osnovu drugih referentnih tekstova o zaštiti pojedinaca, u koje spadaju i žene i djevojke. Istanbulska konvencija je prvi međunarodni pravnoobavezujući instrument koji je potencijalno na raspolaganju bilo kojoj državi u svijetu i koji sadrži sveobuhvatan niz mjera prevencije i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. To je instrument kojim se nasilje nad ženama definira i kao kršenje ljudskih prava i kao oblik diskriminacije. Njime je uspostavljena jasna veza između postizanja ravnopravnosti žena i muškaraca i iskorjenjivanja nasilja nad ženama. Iako Istanbulska konvencija obrađuje sve oblike nasilja nad ženama, ona ne zanemaruje ni činjenicu da muškarci, djeca i stare osobe također mogu biti izloženi zlostavljanju u porodici. Ipak, učestalost i ozbiljnost takve vrste nasilja je mnogo manja nego kod žena, a muškarci mogu doživjeti nasilje kao odgovor na nasilje koje su sami inicirali. U većini slučajeva muškarci su počinioci nasilja u porodici.

Nasilje nad ženama, u koje spada i nasilje u porodici, jedan je od najozbiljnijih oblika kršenja ljudskih prava u Evropi. To je jedno od najraširenijih krivičnih djela. Ipak, pritisak društva je tako snažan da ga mnoge žene prihvataju kao neizbježni dio života i ne prijavljuju ga kao krivično djelo. Druge žene, koje smognu snage da zatraže pomoć od vlasti, ponekad bivaju ignorirane i njihov slučaj se ne razmatra ozbiljno. Jedan broj žena, opet, ne može dobiti zaštitu i zadovoljenje pravde zbog slabosti i praznina u pravnim sistemima i politikama rada država u kojima žive⁵.

Stanje u ovoj oblasti nije bitno drugačija ni u Bosni i Hercegovini. Unatoč normativno-pravnom uređenju (u Bosni i Hercegovini je nasilje u porodici prepoznato kao društveno neprihvatljivo ponašanje počev od 2000. godine kada je inkriminisano Krivičnim zakonikom Republike Srpske, odnosno 2003. godine Krivičnim zakonima Federacije BiH i Brčko distrikta BiH), žene nastavljaju preživljavati različite oblike rodno zasnovanog nasilja. Usvajanjem posebnih zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, dodatno je ojačan pravni okvir za borbu protiv nasilja u porodici. Primjena ovih propisa u praksi je pokazala određene probleme koji se odnose, između ostalog, na kažnjavanje učinioca nasilja u porodici (krivično i prekršajno) s jedne strane, i pomoć, podršku i zaštitu žrtava nasilja, s druge strane, a naročito kroz nedovoljnu iskorišćenost instituta mjera zaštite i neometan pristup posebnoj mjeri podrške – sigurnoj kući. Dodatno, u Brčko distriktu BiH još uvijek nije usvojen poseban zakon o zaštiti od nasilja u porodici.

Društveni odgovor i stavovi o nasilju u porodici rezultat su, između ostalog, nedostatka obrazovanja o ovom problemu. S druge strane, podaci o nasilju u porodici, kao neophodan preduslov za razvoj i praćenje politika na osnovu rezultata, nisu uvezani i prikupljaju se na način koji ne omogućava njihovo poređenje, a samim tim i otežava ili onemogućava procjenu do kojeg se nivooodredbe Istanbulske konvencije sprovode u praksi.

⁴ sa izuzetkom Bjelorusije koja je podnijela prijavu za članstvo, te Vatikana koji nikad nije pretendovao na članstvo u Savjetu Evrope, ali od 1970. godine ima status posmatrača pri Komitetu ministara.

⁵ http://website-pace.net/documents/19879/730532/HandbookParliamentarians_BCS.pdf/ea275e6f-639b-4c53-8d07-a2a5cc24b6a2

Sa ciljem uspostavljanja sveobuhvatnog okvira za djelotvornu provedbu ove konvencije usvojena je Okvirna strategija za sprovođenje Konvencije o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2015 – 2018. godine. Strategija definiše način sprovođenja Konvencije, usklađivanja pravnog i institucionalnog okvira sa odredbama Konvencije, prioritete u oblasti prevencije i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te okvir za praćenje provedbe i izvještavanje o sprovođenju Konvencije.

Aktivnosti:

- S obzirom na značajne rezultate postignute u ovoj oblasti, potrebno je nastaviti saradnju i koordinaciju institucija, nevladinih i međunarodnih organizacija koje se bave pitanjima prevencije i borbe protiv nasilja u porodici;
- U skladu sa Poglavljem II Istanbulske konvencije, član 14:
- Obrazovanje - Prevencija kroz obrazovanje (vidljivo je odsustvo senzibiliteta i znanja o ravnopravnosti, nenasilju, ljudskim pravima - potrebno korigirati od najranijeg uzrasta);
- U skladu a Poglavljem II Istanbulske konvencije - član 11. Prikupljanje podataka i istraživanje:
- Neophodno je formirati jedinstvenu bazu podataka na nivou Bosne i Hercegovine o slučajevima nasilja u porodici, te kreirati jedinstveni sistem i obrasce za prikupljanje podataka = Uspostaviti metodologiju za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama, uključujući femicid, koja bi omogućila poređenje podataka oba entiteta, kao i pregled stanja u ovoj oblasti na nivou BiH (relevantni statistički podaci u redovnim vremenskim razmacima su neophodni i radi obaveze dostavljanja izvještaja grupi experata (GREVIO) o zakonodavnim i drugim mjerama na osnovu kojih se pokazuje da se odredbe Istanbulske konvencije sprovode u praksi);
- Usvojiti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH (ovu prioritetnu aktivnost posebno formulisati u Platformi za Brčko distrikt, u skladu sa nadležnostima Skupštine Brčko distrikta u ovoj oblasti);
- Osigurati sistemsku podršku za funkcionisanje sigurnih kuća u BiH, uključujući jačanje kapaciteta postojećih sigurnih kuća što je u skladu sa Konvencijom o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulskom konvencijom);

2. OBLAST – POLITIČKA PARTICIPACIJA I RAVNOPRAVNOST POLOVA

Postizanje primjerenijeg odnosa žena i muškaraca u svim oblastima javnog života i na svim mjestima na kojima se donose odluke, neophodan su preduslov za unapređivanje položaja žena i postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca kao pitanja ljudskih prava i način da se izgradi pravedno i razvijeno društvo.

2.1 Usklađivanje Zakona o Vijeću Ministara sa Zakonom o ravnopravnosti polova u BiH

Trenutno stanje:

Procenat učešća žena u javnom životu i donošenju odluka u BiH se smanjuje sa povećanjem nivoa pozicije odlučivanja, bilo da se radi o političkom životu ili javnoj upravi. Ovo pitanje i dalje ostaje jedan od glavnih prioriteta u cilju prevazilaženje diskriminacije na osnovu pola.

Broj žena u zakonodavnim tijelima vlasti, zahvaljujući posebnim afirmativnim mjerama u Izbornom zakonu, povećao se sa 3% (1996) na cca. 20% (2014). Iako se radi o značajnom povećanju, ovo stanje i dalje nije u skladu sa propisanim minimalnim standardom od 40%. Izvršnu vlast, o čijem sastavu ne odlučuju građanke/i već političke stranke, odlikuje još manja zastupljenost žena. Nesudjelovanje žena u političkom životu BiH jedan je od pokazatelja neosjetljivosti društva prema ulozi žena u javnom i političkom životu i njihovom učestvovanju u donošenju političkih odluka. Lokalni izbori održani 2016. godine doveli su do blagog povećanja učešća žena u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti na lokalnom nivou, ali taj napredak je daleko od očekivanog. Centralna izborna komisija BiH je u novembru 2016. godine potvrdila rezultate Lokalnih izbora 2016. godine i od 140 potvrđenih mandata 134 ili (96%) su pripali načelnicima/gradonačelnicima, a 6 ili (4%) je pripalo načelnicama i to u opštinama: Istočni Drvar, Mrkonjić Grad, Jezero, Visoko, Kalinovik i Novo Goražde. U opštinska/gradska vijeća i skupštine opština/gradova ukupno je izabrano 3.094 nosilaca mandata od čega 2.521 muškarac (80,50%) i 572 žene (18,50%). Od 3.094 nosioca mandata 26 je predstavnika nacionalnih manjina od čega su 23 muškarca i 3 žene. Posmatrano s aspekta starosne strukture nosilaca mandata, mlađih od 30 godina je ukupno 469 od čega je 310 muškaraca i 159 žena. Nosilaca mandata starosti 30 i više godina je ukupno 2.624 od čega je 2.211 muškaraca i 413 žena.

Aktivnosti:

- Nastaviti aktivnosti usmjerene prema izmjenama Izbornog zakona BiH u cilju dostizanja minimalne zastupljenosti od po 40% oba spola u zakonodavnim tijelima⁶;
- Uskladiti Zakon o Savjetu ministara BiH sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH⁷, te uvesti odredbu da mandatar ne može predložiti Vijeće ministara ukoliko u svom sastavu nema minimalno 40%

⁶ **Rezultat:** Na 28. sjednici Predstavničkog doma koja je održana 27.04.2016. godine usvojeno je negativno mišljenje UPK (nisu prihvaćeni principi Zakona o izmjenama i dopuni Izbornog zakona Bosne i Hercegovine: „Član 1.1. Ovim zakonom uređuje se izbor članova/članica i delegata/delegatkinja Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i članova/članica Predsjedništva Bosne i Hercegovine, te utvrđuju principi koji važe za izbore na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.“ Član 2. U članu 1.1a. dodaje se stav (2) koji glasi: „(2) Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu u ovom zakonu bez diskriminacije se odnose i na muškarce i na žene.“ Član 3. U članu 4.19. stav (4) mijenja se i glasi: „(4) Svaka kandidatska lista ima jednak broj kandidata muškog i ženskog spola koji se na cijeloj listi raspoređuju naizmjenično.“

⁷ Članom 20. Zakona o ravnopravnosti polova u BiH propisano je: "Državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke partije, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili opštine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, obezbijediće i promovisati ravnopravnu zastupljenost polova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Ova obaveza postoji i za sve ovlašćene predlagачe prilikom izbora predstavnika i delegacija u međunarodnim organizacijama i

ministrice/ministara⁸ – Razmotriti i druge modele donošenja posebnih mjera prilikom imenovanja tijela izvršne vlasti;

- Unaprijediti odnos političkih stranaka prema ravnopravnosti spolova, jačati ženske aktive/forume unutar političkih stranaka - Nastaviti aktivnosti sa političkim strankama kako bi prepoznale važnost ravnopravnog učešća oba spola na mjestima donošenja odluka i kako bi učestvovali u afirmaciji žena kao ravnopravnih nositeljica političkih funkcija na svim nivoima vlasti;
- Raditi sa ženama glasačicama - Pojačati kampanje podizanja svijesti o važnosti ravnopravnog učešća žena u političkom i javnom životu, kao i jačanje kapaciteta kandidatkinja, posebno u svjetlu predstojećih Opštih izbora 2018. godine. Ove aktivnosti je posebno provoditi pravovremeno i uz koordinaciju svih aktera (gender institucionalnih mehanizmama, političke partije, nevladine i međunarodne organizacije).

3. RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE

Rodno odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno odgovorno budžetiranje se ne može smatrati zasebnom oblašću, već instrumentom, odnosno principom koji treba primjenjivati prilikom kreiranja programa mjera i budžeta. To je transferzalna „tema“ koja je bitna za sve druge oblasti javnog i privatnog života, te predstavlja jedan od preduslova za postizanje pune ravnopravnosti spolova.

3.1. Priprema, raspodjela i dodjela finansijskih sredstava na način koji uvažava specifične potrebe žena i muškaraca – kreiranje rodno odgovornih budžeta u Bosni i Hercegovini.

Trenutno stanje:

Način na koji vlade obezbjeđuju i alociraju budžetska sredstva utiče na opće dobro pojedinaca, muškaraca i žena, kao i na razvoj države u cijelosti. Budžet reflektira prioritete i opredjeljenost vlade,

tijelima. Ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju kada je jedan od polova zastupljen najmanje 40% u tijelima iz stava 1. ovog člana. Diskriminacijom po osnovu pola smatra se kada ne postoji ravnopravna zastupljenost iz stava 2. ovog člana. Tijela iz stava 1. ovog člana u cilju ostvarivanja ravnopravne zastupljenosti polova i otklanjanja diskriminacije dužna su donositi posebne mjere propisane članom 8 ovog zakona."

⁸ **Rezultat:** Na 30. sjednici Predstavničkog doma koja je održana 24.05.2016. Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine nije dobio dovoljan broj glasova u drugom čitanju: „Član 1.

Ovim zakonom uređuju se, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, prava, dužnosti i odgovornosti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vijeće ministara), njegovo ustrojstvo, način rada i odlučivanja, prava i dužnosti predsjedavajućeg/predsjedavajuće, zamjenika/zamjenice predsjedavajućeg/predsjedavajuće i članova/članica Vijeća ministara, kao i odnos Vijeća ministara u vršenju funkcija prema drugim tijelima vlasti Bosne i Hercegovine.“ Član 2. Iza člana 4. dodaje član 4a. koji glasi: „Član 4a. Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu u ovom zakonu bez diskriminacije se odnose i na muškarce i žene.“ Član 3. U članu 6. iza stava 2 dodaju se stavovi 3 i 4, koji glase: „ Ukupni sastav Vijeća ministara će u toku cijelog mandata odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova. Ravnopravnom zastupljenosti oba spola, smatrat će se sastav Vijeća ministara BiH u koji je imenovano najmanje 40% osoba oba spola. Parlamentarna skupština BiH će odbiti da potvrdi imenovanje Vijeća ministara BiH koje ne odražava ravnopravnu zastupljenost spolova.“ Član 4. Iza člana 46a. dodaje se član 46b. koji glasi: „Član 46b. Odredbe člana 6. st. 3 i 4 primjenjivaće se počevši od imenovanja Vijeća ministara nakon Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine.“

uključujući i opredjeljenost na polju ravnopravnosti spolova. Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) je pristup po kom se svi budžetski procesi strukturiraju i procjenjuju iz perspektive ravnopravnosti spolova. Ovaj pristup prepoznaje da budžeti nisu rodno neutralni, te da svi akteri u budžetskom procesu trebaju ocjenjivati rezultate utroška javnih sredstava iz perspektive ravnopravnosti spolova, što vodi ka pravičnijoj raspodjeli budžetskih sredstava te unapređuje ekonomski razvoj zemlje. Stoga je uvođenje aspekta ravnopravnosti spolova u službeni budžetski proces neophodno, jer je praksa pokazala da rodno odgovorno budžetiranje doprinosi uvođenju transparentnog i efikasnog upravljanja javnim sredstvima, u skladu sa potrebama žena i muškaraca u BiH⁹. U Bosni i Hercegovini budžeti, u većini slučajeva, nisu kreirani prema principu koji uvažava potrebe oba spola. Linearni (BiH)/Programski (BDBiH) budžeti ne prepoznaju specifične potrebe žena i specifične potrebe muškaraca.

Aktivnosti:

- Analizirati u planiranim budžetima koja sredstva se alociraju na specifične potrebe oba spola¹⁰; (Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodna analiza budžeta obuhvata postupke preispitivanja politika i programa na strani kako rashoda tako i prihoda, sa stanovišta njihovog utjecaja na žene i muškarce, dječake i djevojčice (kao i na različite grupe muškaraca i žena – po etničkoj pripadnosti, starosnoj dobi, primanjima, itd.). Rodnom analizom budžeta disagregiraju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni. Nakon rodne analize budžeta slijedi preraspodjela sredstava u budžetu u cilju unapređivanja rodne ravnopravnosti, što znači provođenje odgovarajućih strategija i aktivnosti koje će dovesti do toga da budžet promovira osnaživanje žena i unapređuje ravnopravnost između muškaraca i žena)¹¹.

Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima

- Nastaviti sa aktivnim politikama zapošljavanja koje uključuju obuke, usavršavanje, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju, pripremu nezaposlenih za tržište rada i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce u pristupu tržištu rada;
- Nastaviti sa inicijativama za podsticanje i promovisanje razvoja ženskog poduzetništva pokretanjem vlastitog biznisa, što doprinosi socio-ekonomskom osnaživanju žena.

"Ova borba za ravnopravnost spolova završit će novim poretkom u kojem će žena biti superiorna. Tu jednakost, a kasnije i superiornost, neće postići kroz plitku fizičku imitaciju već kroz buđenje intelekta žena" (iz intervjuja Nikole Tesle 1926. godine).

⁹ <http://arsbih.gov.ba/rodno-odgovorno-budzetiranje/>

¹⁰ Budžeti Ministarstva sigurnosti/bezbjednosti, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstva civilnih poslova su na tematskoj radionici održanoj u Neumu u junu 2016. godine predloženi kao predmet analize.

¹¹ <http://arsbih.gov.ba/sta-jeste-a-sta-nije-grb/>

- Narodna skupština Republike Srpske -

Жене потписнице Платформе, представнице законодавне и извршне власти у Републици Српској, те активистике женских невладиних организација, договориле су¹² приоритете сарадње за период 2016-2018. година, на сљедећи начин:

1. ОБЛАСТ – ЗАШТИТА ЖЕНА ОД НАСИЉА И НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Насиље према женама и насиље у породици су друштвени и политички проблем чије санкционисање мора бити брзо, ефикасно и бескомпромисно, а пуна примјена свих мјера превенције, помоћи и подршке који су стандард Конвенције Савјета Европе о сузбијању и спречавању насиља према женама и насиља у породици, неупитна.

1.1. Усклађивање Кривичног закона и Закона о заштити од насиља у породици Републике Српске са Конвенцијом Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља према женама и насиља у породици (Истанбулском конвенцијом) у правцу:

- унапређења правног оквира у правцу инкриминације свих кривичних дјела родно заснованог насиља и адекватног кажњавања учиниоца насиља у породици с једне стране, и

- унапређења помоћи, подршке и заштите жртава насиља у породици, нарочито хитних мјера заштите и посебних мјера подршке жртвама, укључујући сигурне куће, као и приступ жртава насиља у породици услугама из области социјалне и здравствене заштите, права на приступ бесплатној правној помоћи и свим другим правима које су стандард Истанбулске конвенције, с друге стране.

Тренутно стање:

У Републици Српској је насиље у породици први пут препознато као друштвено неприхватљиво понашање почев од 2000. године када је инкриминисано тада важећим Кривичним закоником¹³. Од тада па до данас, кривично законодавство је више пута мијењано, те је усвојен читав низ

¹² Удружене жене Бања Лука су, у оквиру пројекта „Оснаживање учешћа жена у изградњи одрживог мира и усвајању родно осјетљивих политика у Босни и Херцеговини“ који је подржан од Глобалне иницијативе жене, мир и сигурност Владе САД, фацилитирале процес креирања приоритета у оквиру Програмске платформе за сарадњу жена изабраних у Народну скупштину Републике Српске и именованих у Вијеће народа Републике Српске и жена активних у невладиним организацијама у периоду 2016 – 2018. Напомена: Овај документ: ПРОГРАМСКА ПЛАТФОРМА ПРИОРИТЕТА САРАДЊЕ сачињен је након заједничке тематске радионице одржане у Неуму од 8-10. јула 2016. године на којем је размотрена радна верзија - Нацрт, те је употпуњен информацијама и подацима, у складу са резултатима заједничке тематске радионице и накнадно достављених допуна. У јулу 2017. на радном састанку у Бања Луци допуњена приоритетима 4, 5. и 6. (види у наставку текста). Документ је ажуриран у новембру и децембру 2017. године на радионицама одржаним на Јахорини и проширен приоритетом 7, као и након састанака и усмених и писмених консултација, а резултати наведени у фуснотама.

¹³ Кривични законик Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске“, број 22/00, тадашњи члан 198.

правних прописа и подзаконских аката којим се посебно регулише ова проблематика чиме је додатно ојачан правни оквир за борбу против насиља у породици¹⁴. Међутим, остала дјела родно заснованог насиља утврђена Конвенцијом Савјета Европе о спречавању и сузбијању насиља према женама и насиља у породици (Истанбулском конвенцијом) нису препозната. Ради тога потребно је извршити усклађивање кривичног законодавства у Републици Српској са стандардима Истанбулске конвенције.

Када је у питању Закон о заштити од насиља у породици, примијећени су одређени проблеми у пракси који се, с једне стране, односе на кажњавање учиниоца насиља у породици (кривично и прекршајно), а с друге стране на помоћ, подршку и заштиту жртава насиља, а нарочито кроз недовољну искоришћеност института хитних мјера заштите и неометан приступ посебној мјери подршке – сигурној кући. Додатно, уочава се проблем да источни дио Републике Српске још увијек нема ни једну сигурну кућу, те се жртве привремено збрињавају у постојеће, што отежава њихову рехабилитацију у окружење по изласку из сигурне куће.

Активности:

- Иницирати поступак допуна Кривичног закона у правцу инкриминације дјела прогањања (члан 34. Истанбулске конвенције), принудног брака (члан 37. Конвенције), те гениталног сакаћења жена (члан 38. Конвенције) и принудног абортуса и принудне стерилизације (члан 39. Конвенције)¹⁵.

¹⁴ Тренутно су на снази посебни прописи о заштити од насиља у породици (поред Кривичног законика):

Закон о заштити од насиља у породици („Службени гласник Републике Српске“, бр. 102/12, 108/13 и 82/15)

Правилник о начину спровођења заштитне мјере - обавезан психосоцијални третман („Службени гласник Републике Српске“, број 111/14)

Правилник о начину спровођења заштитне мјере – обавезано лијечење од зависности („Службени гласник Републике Српске“, број 5/15)

Правилник о начину спровођења хитних и заштитних мјера које су у надлежности министарства унутрашњих послова („Службени гласник Републике Српске“, број 73/14)

Правилник о стандардима за реализацију Сигурне куће („Службени гласник Републике Српске“, број 25/13)

Правилник о садржају и начину вођења Регистра сигурних кућа („Службени гласник Републике Српске“, број 25/13)

Резултат: Правилник о начину додјеле средстава сигурним кућама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 62/13 и 11/17), измјенама Правилника из 2017. године утврђено да се средства дозначавају се правним лицима која реализују сигурну кућу четири пута годишње: од 1. јануара до 31. марта, од 1. априла до 30. јуна, од 1. јула до 30. септембра и од 1. октобра до 31. децембра текуће године, односно квартално умјесто полугодишње.

Правилник о садржају евиденције и извјештаја о насиљу у породици („Службени гласник Републике Српске“, бр. 71/13 и 93/14)

Рјешење којим се утврђује цијена збрињавања жртава насиља у породици у сигурну кућу („Службени гласник Републике Српске“, број 10/17)

Одлука о формирању Савјета за сузбијање насиља у породици и породичној заједници („Службени гласник Републике Српске“, број 07/13)

Рјешење о именовању чланова Савјета за сузбијање насиља у породици и породичној заједници („Службени гласник Републике Српске“, број 53/17)

Општи протокол о поступању у случајевима насиља у породици у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 104/13)

Стратегија за сузбијање насиља у породици Републике Српске (2014–2019) („Службени гласник Републике Српске“, број 63/14)

¹⁵ **Резултат: РЕАЛИЗОВАНО** - Кривичним закоником Републике Српске који је објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“, број 64/17 инкриминисана су и ова дјела!

- Иницирати поступак измјена и допуна Закона о заштити од насиља у породици у правцу увођења искључиво кривичноправне одговорности учиниоца насиља у породици; јачања института хитних мјера заштите и уређивање права жртава на приступ свим правима која су стандардизована Истанбулском конвенцијом.

- Сигурна кућа: потребно је анимирати организације које би биле спремне да реализују ову мјеру у Палама и/или у Требињу¹⁶. Потребно је побољшати начин финансирања сигурних кућа и осмислити начин на који ће се средства уплаћивати без кашњења. Потребно је да се посебним Правилником/Упутством регулише поближе начин на који Центар за социјални рад одлучује по захтјеву, односно процјењује потребу збрињавања жртава у сигурну кућу¹⁷.

- Потребно је у наставни план и програм увести обавезно образовање о ненасиљу / самоодбрани у свим васпитно-образовним установама у Републици Српској у циљу превенције насиља и достизања нулте толеранције на насиље у породици, посљедично и на све остале облике насиља.

2. ОБЛАСТ - РАВНОПРАВНО УЧЕШЋЕ ЖЕНА У ЗАКОНОДАВНОЈ И ИЗВРШНОЈ ВЛАСТИ

Постизање примјеренијег односа жена и мушкараца у свим областима јавног живота и на свим мјестима на којима се доносе одлуке, неопходан су предуслов за унапређивање положаја жена и постизање равноправности жена и мушкараца као питања људских права и начин да се изгради праведно и развијено друштво.

2.1 Усклађивање Закона о Влади Републике Српске са Законом о равноправности полова у БиХ

Тренутно стање:

Број жена у законодавним тијелима власти, захваљујући посебним афирмативним мјерама у Изборном закону, повећао се са 3% (1996) на цца 20% (2014). Иако се ради о значајном повећању, ово стање и даље није у складу са прописаним минималним стандардом од 40%. Извршну власт, о чијем саставу не одлучују грађанке/и већ политичке странке, одликује још мања заступљеност жена¹⁸.

¹⁶ **Резултат:** Требиње – градоначелник донио одлуку о изградњи сигурне куће у Требињу у поводу 16 дана активнизма против насиља према женама 2017. године. Рок изградње: крај 2018. године.

¹⁷ Види: Препорука Омбудсмена за људска права број Ž-SA-05-1304/13 од 01.04.2014. године

¹⁸ У Републици Српској, у сазиву 2014-2018. године, предсједница Владе је жена, али од 16 министарстава, на челу само 3 су министрице (Министарство управе и локалне самоуправе, Министарство породице, омладине и спорта и Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију)

Активности:

- Ускладити Закон о Влади Републике Српске са Законом о равноправности полова БиХ¹⁹, те увести одредбу да мандатар не може предложити Владу уколико у свом саставу нема минимално 40% министрица/министара;
- Јачати женске активе унутар политичких странака;
- Радити са женама гласачицама.

3. ОБЛАСТ - ЗАПОШЉАВАЊЕ, РАД И ПРИСТУП СВИМ ОБЛИЦИМА РЕСУРСА

Иако су многе жене унаприједиле свој положај у економским структурама, за већину жена, посебно за оне које се суочавају са додатним препрекама, као што је преживљавање насиља у породици, сталне баријере ометају њихову способност да постигну економску независност и осигурају одрживу егзистенцију себи и издржаваним члановима своје породице. Жене које трпе економско насиље обично су у позицији да бирају између два зла: сиромаштва или насиља.

- 3.1. Успостављање пројекта запошљавања жена жртава породичног насиља;
- 3.2. Развијање програма за запошљавање нарочито рањивих група, укључујући жене преживјеле насиља у породици

Тренутно стање:

Насиље над женама је узрок и посљедица женског сиромаштва и социјалне искључености. Незапосленост²⁰ и сиромаштво су чести разлози због којих жене оклијевају да напусте насилну заједницу. Жене годинама раде посао у кући, на земљи, брину о породици, укратко раде послове који се не признају нити вреднују, који су 'невидљиви'. Због дуге одсутности са тржишта рада више немају једнаке шансе да нађу посао јер им недостају образовање, вјештине и радно искуство. Неријетко, у случају прекида насилне везе, жене и даље отплаћују заједничке кредите, напуштају имовину у коју су годинама улагале а која никада није била у заједничком или власништву њихових насилних мужева итд. Жене стављају приоритете и потребе своје дјеце и породице испред својих и/или се саме брину о преживљавању своје породице. Посљедице

¹⁹ Чланом 20. Закона о равноправности полова у БиХ прописано је: "Државна тијела на свим нивоима организације власти и тијела локалне самоуправе, укључујући законодавну, извршну и судску власт, политичке партије, правна лица с јавним овлашћењима, правна лица која су у власништву или под контролом државе, ентитета, кантона, града или општине или над чијим радом јавни орган врши контролу, обезбиједиће и промовисати равноправну заступљеност полова у управљању, процесу одлучивања и представљању. Ова обавеза постоји и за све овлашћене предлагаче приликом избора представника и делегација у међународним организацијама и тијелима. Равноправна заступљеност полова постоји у случају када је један од полова заступљен најмање 40% у тијелима из става 1. овог члана. Дискриминацијом по основу пола сматра се када не постоји равноправна заступљеност из става 2. овог члана. Тијела из става 1. овог члана у циљу остваривања равноправне заступљености полова и отклањања дискриминације дужна су доносити посебне мјере прописане чланом 8 овог закона."

²⁰ Према подацима Републичког завода за статистику из септембра 2015. године, 60% је незапослених, 28% запослених, 12% пензионисаних жена.

економског насиља су бројне а заједничко им је економска овисност жене о партнеру, оскудица и сиромаштво жене и дјеце, пријетња и повреда жениних развојних и образовних могућности те смањење жениних компетенција за рад.

Активности:

Подршка, помоћ и заштита жена жртава свих облика насиља мора бити у центру свих јавних политика. У свим јавним позивима жене жртве насиља требају бити приоритет. Одрживост излазних стратегија за жене које трпе насиље, смањење женског сиромаштва, превенција понављања насиља.

- Потребно је да се развијају програми за запошљавање нарочито рањивих група, укључујући жене преживјеле насиља у породици;

- Успостављање пројекта запошљавања жена жртава породичног насиља који би као мјеру проводио Завод за запошљавање Републике Српске. Пројекат мора да укључује 4 компоненте: субвенцију послодавцу; подршку samozapošljavanja; могућност преквалификације или стицања звања и подршка у приступу тржишту рада.

4. ФОРМИРАЊЕ АЛИМЕНТАЦИОНОГ ФОНДА

Уставом Републике Српске, дио Људска права и слободе, чланом 36. утврђује се да:

„Породица, мајка и дијете имају посебну заштиту. Брак и односи у браку и породици уређују се законом. Право је човјека да слободно одлучује о рађању дјеце. Родитељи имају право и дужност да се старају о подизању и васпитању своје дјеце. Дјеца су дужна да се старају о својим родитељима којима је потребна помоћ. Дјеца рођена ван брака имају једнака права и дужности као и дјеца рођена у браку. Малољетници о којима се родитељи не старају, као и лица која нису у могућности да се сама старају о себи и заштити својих права и интереса, имају посебну заштиту.“

УН Конвенција о правима дјетета, у члану 27. став 4. Конвенције утврђује да ће:

„Државе потписнице предузети све одговарајуће мјере да обезбиједи да дијете добије издржавање од родитеља или других особа које имају финансијску одговорност за дијете, и у држави потписници и из иностранства“.

Породичним законом Републике Српске прописано је, између осталог, да су родитељи првенствено обавезни да издржавају малољетну дјецу и да у извршавању те обавезе морају да искористе све своје могућности (члан 232), да се родитељ коме је одузето родитељско право не ослобађа од дужности издржавања своје малољетне дјеце (члан 235), суд ће по службеној дужности одлучити о издржавању дјеце када одлучује о повјеравању дјеце на заштиту и васпитање једном од родитеља, неком другом лицу или одговарајућој организацији или установи (члан 265).

Унаточ Уставној и законској норми и међународним стандардима, родитељи којима је/су дијете/дјеца повјерени/а на бригу, чување и васпитање, често нису у могућности да остваре у потпуности законско право дјетета на издржавање од родитеља који је у обавези да исту реализује, због препрека у поступку исплаћивања издржавања.

4.1. Формирати Алиментациони фонд Републике Српске

Тренутно стање:

Важећи прописи о праву на издржавање у Републици Српској не садрже посебне одредбе које би дозвољавале могућност наплаћивања издржавања посредством институције која би надгледала и контролисала давање издржавања.

- Систем исплаћивања издржавања не функционише с обзиром да, како не постоји одговарајући систем праћења cjелокупног поступка, постоје различити начини избјегавања испуњења наведене обавезе од стране дужника (као што су, између осталог, промјена пребивалишта, боравишта, непријављивање радног статуса и сл.).

- Једном одређена висина издржавања не прати повећање трошкова живота (могуће ју је повећати, односно смањити само у посебном поступку за измјену одлуке о издржавању пред судом).

- Неплаћање издржавања за дијете, не само да угрожава дијете и његове свакодневне потребе данас, већ оставља дугорочно посљедице на развој и одрастање дјетета. У бројним ситуацијама дјеца су доведена у стање социјалне потребе, иако се родитељ који избјегава обавезу издржавања не налази у таквој ситуацији.

Активности:

Потребно је формирати Алиментациони фонд који би имао овлашћење да посредује приликом исплате потраживања издржавања за дјецу, као и да покрене одговарајуће поступке приликом очигледног избјегавања вршења ове обавезе. У том смислу неопходно је измијенити односно допунити одредбе Породичног закона или усвојити посебан закон којим би се основала ова институција и одредиле њене надлежности и процедуре наплате издржавања у корист повјерилаца/дјеце. Законом је потребно регулисати оснивање, статус, дјелатност и организацију Алиментационог фонда, као и изворе и начин прикупљања средстава, начин расподјеле средстава, као и праћење рада Алиментационог фонда²¹.

Додатно, допуне Породичног закона треба да садрже одредбе да о уређењу виђања дјетета и родитеља са којим не живи и о повјеравању дјеце послије прекида ванбрачне заједнице на бригу, старање и васпитање, одлучује суд не центар за социјални рад. Такође, потребно је да се одредбе које се односе на усвојење дјеце ускладе са захтјевима и принципима Конвенције о правима дјетета и праксом Европског суда за људска права.

²¹ **Резултат:** Одбор једнаких могућности Народне скупштине Републике Српске покренуо је у марту 2017. године иницијативу за формирање Алиментационог фонда у Републици Српској, у процес израде укључени су Министарство правде, Министарство здравља и социјалне заштите и Министарство породице, омладине и спорта, Омбудсмен за дјецу Републике Српске, Омбудсмен за људска права БиХ. У току је израда Преднацрта посебног закона, односно Преднацрта закона о измјенама и допунама релевантних одредби Породичног закона, очекује се да ће у току 2018. године исти бити усвојени!

5. ФОРМИРАЊЕ ФОНДА СОЛИДАРНОСТИ ЗА ПОМОЋ ДЈЕЦИ ОБОЉЕЛОЈ ОД РИЈЕТКИХ БОЛЕСТИ

Обезбиједити услове да се обољелој дјечи која су држављани Републике Српске омогући дијагностика и лијечење у иностраним земљама у којима дјелују здравствене установе у којима је то могуће.

5.1 Усвојити Закон о фонду солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреда дјеце у иностранству

Тренутно стање

У Републици Српској не постоји прописима уређен начин да се обољелој дјечи која су држављани Републике Српске и осигураници Фонда здравственог осигурања Републике Српске, а којој није могуће пружити адекватну здравствену услугу у здравственим установама у Републици Српској, као ни у другим здравственим установама са којима Фонд здравственог осигурања Републике Српске има потписан уговор, омогући дијагностика и лијечење у иностраним земљама у којима дјелују здравствене установе у којима је то могуће.

Активности

Убрзати процедуру усвајања Закона којим ће се уредити оснивање, статус, дјелатност и организација посебног Фонда солидарности за финансијску подршку у циљу дијагностике и лијечења обољења, стања и повреда дјеце у иностранству²².

6. ПОРОДИЉСКА НАКНАДА ЗА НЕЗАПОСЛЕНЕ ЖЕНЕ – МАТЕРИНСКИ ДОДАТАК

Унаприједити права незапослених породиља у Републици Српској, у смислу приближног уједначавања права незапослених у односу на запослене породиље.

6.1 Законски уредити право незапослених породиља на матерински додатак

Тренутно стање:

У Републици Српској жене породиље које нису запослене не остварују право на матерински додатак, док запослена породиља остварује право на накнаду плате у висини просјечне плате коју

²² **Резултат: РЕАЛИЗОВАНО** - На 22. редовној сједници Народне скупштине одржаној у октобру 2017. године усвојен је Закон о фонду солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреда дјеце у иностранству („Службени гласник Републике Српске“, број 100/17)

је остварила у току посљедњих 12 мјесеци прије почињања породилског одсуства. Ако жена није остварила плату за свих посљедњих 12 мјесеци, накнада плате износи у висини плате коју би остварила да је била на раду²³.

Активности:

Допунити Закон о дјечјој заштити на начин да се призна право на матерински додатак за жене које нису запослене и то у трајању од 12 мјесеци, а за близанце и свако треће и наредно дијете, у трајању од 18 мјесеци. Износ материнског додатка би требало да буде минимално 50% просјечне плате остварене у Републици Српској²⁴.

7. ЛИЈЕЧЕЊЕ НЕПЛОДНОСТИ БИМЕДИЦИНСКИ ПОТПОМОГНУТОМ ОПЛОДЊОМ

Неплодност је, према дефиницији Свјетске здравствене организације (WHO): „болест репродуктивног система дефинирана као изостанак клиничке трудноће након 12 или више мјесеци редовних незаштићених односа“. Тешкоће у приступу одговарајућим препорукама и лијечењу неплодности препознате су од стране Европског парламента, који у резолуцији прихваћеној 21.02.2008. „позива државе чланице да осигурају паровима право на универзалан приступ лијечењу неплодности“.

7.1 Законски уредити право на приступ лијечењу неплодности биомедицински потпомогнутом оплодњом

Тренутно стање:

Према процјенама, у Републици Српској 16% парова има проблем са стерилитетом. Законом о здравственом осигурању прописано је да се лијечење неплодности поступцима биомедицински потпомогнуте оплодње утврђују посебним законом, али овај закон још увијек није усвојен. Ови поступци се у Републици Српској реализују у складу са Правилником о садржају, обиму и начину остваривања права на здравствену заштиту. Из Буџета Републике Српске, путем Фонда здравственог осигурања Републике Српске, се од 2011. године финансирају два поступка медицински помогнуте оплодње женама до 40 година старости, а женама старијим двије године плаћа 50 посто трошкова поступка²⁵. Влада Републике Српске је донијела Закључак број 04/1-012-

²³ Закон о раду, члан 112. („Службени гласник Републике Српске“ број 1/16)

²⁴ **Резултат: РЕАЛИЗОВАНО** - На 25. посебној сједници Народне скупштине одржаној у децембру 2017. године усвојен је Закон о дјечјој заштити којим је утврђено право на матерински додатак („Службени гласник Републике Српске“, број 114/17), у висини од 405,00 КМ мјесечно.

²⁵ Према подацима Фонда здравственог осигурања Републике Српске, у 2016. години одобрено је 519 захтјева за вантјелесну оплодњу, за први покушај 352 и за други покушај 167. Трошкови за ове намјене у 2016. годину су износили 2.459.332,00 КМ и рефундације у износу од 266.804,31 КМ. Фонд у цијелости финансира два поступка вантјелесне оплодње женама до 40 година старости, женама од 41 до навршене 42 године Фонд финансира 50% трошкова. Женама

2-1041/16 од 05.05.2016. године, којим је задужила јединице локалне самоуправе које нису у својим буџетима планирале средства за финансирање трећег и наредног покушаја вантјелесне оплодње, да средства за ову намјену планирају за 2017. годину, а да за 2016. годину финансирање врше са других буџетских позиција сличне намјене²⁶.

Активности:

У Програм рада Народне скупштине за 2018. годину уврстити Закон о лијечењу неплодности биомедицински потпомогнутом оплодњом.

које су старије од 42 године, уколико роде дијете поступком вантјелесне оплодње, Фонд у цјелости рефундира трошкове.

²⁶ За 2016. годину средства за финансирање вантјелесне оплодње буџетом су планирале 23 јединице локалне самоуправе, и то: Бања Лука, Берковићи, Бијељина, Билећа, Брод, Власеница, Градишка, Дервента, Зворник, Котор Варош, Лакташи, Лопаре, Модрича, Невесиње, Пале, Приједор, Прњавор, Сребреница, Требиње, Теслић, Фоча, Чајниче и Челинац. Требиње је, као и предходних година, издвојило финансијска средства за подршку раду Удружења породица са проблемом стерилитета „Бебе“ у износу од 13.000 КМ, која су усмјерена на парове са проблемом стерилитета. Реализацију плана за финансирање трошкова вантјелесне оплодње остварило је 19 јединица локалне самоуправе, а четири општине: Чајниче, Лопаре, Брод и Берковићи иако су буџетом планирале средства, нису имале захтјева за финансирање трошкова вантјелесне оплодње. Такође, према подацима из 2016. године, девет јединица локалне самоуправе није буџетом планирало позицију за финансирање вантјелесне оплодње, али је финансирало захтјеве са других буџетских позиција, и то: Братунац, Вишеград, Гацко, Источна Илиџа, Источно Ново Сарајево, Козарска Дубица, Рогатица, Угљевик и Шамац.

- Parlament Federacije BiH -

Ovom platformom određeni su prioriteti na području usvajanja, odnosno iniciranja izmjena i dopuna zakona ključnih za priznavanje i uživanje ženskih ljudskih prava, a koji su u nadležnosti Parlamenta Federacije BiH. Žene potpisnice platforme, predstavnice zakonodavne i izvršne vlasti u Federaciji BiH, te aktivistice ženskih nevladinih organizacija, dogovorile su²⁷ prioritete saradnje za period 2016. - 2018. godina, na sljedeći način:

1. OBLAST – ZAŠTITA ŽENA OD NASILJA I NASILJA U PORODICI

1.1. Usklađivanje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici (Istanbulskom konvencijom, CAHVIO konvencijom) i stvaranje okvira za održivi razvoj sigurnih kuća

1.2. Usklađivanje Krivičnog zakona Federacije BiH sa Istanbulskom konvencijom

Trenutno stanje:

1.1. Usvajanjem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici 2013. godine stvoren je solidan pravni okvir za borbu protiv nasilja u porodici. Nažalost, taj Zakon nije dalje razvijan kada je u pitanju pravo žrtava nasilja u porodici na privremeno zbrinjavanje u sigurne kuće i rad sigurnih kuća. Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH nije donijelo potrebne podzakonske akte, za šta je Zakonom ovlašteno i obavezano, niti je ispunilo zakonom propisanu obavezu finansiranja sigurnih kuća u omjeru 70% (FBiH) : 30% (kantoni). Ovo ministarstvo u toku 2015. godine nije izdvojilo ni jednu KM za rad i programe sigurnih kuća. Umjesto da se problemu pristupi odgovorno, Vlada FBiH izradila je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici te ga u decembru 2015. uputila u parlamentarnu proceduru. Nacrtom zakona je propisano da sigurne kuće moraju biti ustanove, te se uvodi novi način finansiranja, u istom omjeru, ali samo za troškove smještaja preživjelih nasilja u sigurnu kuću. Druge izmjene, kada je u pitanju usaglašavanje zakona sa Istanbulskom konvencijom, nisu ni predložene. Ovaj Nacrt je usvojen na 5. redovnoj sjednici Predstavničkog doma održanoj 1. i 2. decembra 2015. godine, a tokom 2016. godine upućen je u javnu raspravu u trajanju od 90 dana. Pored

²⁷ Udružene žene Banja Luka su, u okviru projekta „Osnaživanje učesnica žena u izgradnji održivog mira i usvajanju rodno osjetljivih politika u Bosni i Hercegovini“ koji je podržan od Globalne inicijative žene, mir i sigurnost Vlade SAD, facilitirale proces kreiranja prioriteta u okviru Programске platforme za saradnju žena izabranih u Parlament Federacije BiH i žena aktivnih u nevladinim organizacijama u periodu 2016 – 2018. Napomena: Ovaj dokument: PROGRAMSKA PLATFORMA PRIORITETA SARADNJE sačinjen je nakon zajedničke tematske radionice održane u Neumu od 8-10. jula 2016. godine na kojem je razmotrena radna verzija - Nacrt, te je upotpunjen informacijama i podacima, u skladu sa rezultatima zajedničke tematske radionice i naknadno dostavljenih dopuna. Dodatno, na sastanku održanom 8. novembra 2016. godine sa Komisijom za jednakopravnost spolova Parlamenta Federacije BiH, Platforma je dopunjena novim prioritetima koji su uvršteni u ovaj dokument. Dokument je revidiran u novembru i decembru 2017. godine na radionici na Jahorini, uz navođenje rezultata u fusnotama.

toga, u Federaciji BiH nije uspostavljeno koordinaciono tijelo za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

1.2. Bosna i Hercegovina se ratifikacijom Istanbulske konvencije obavezala na usaglašavanje svog zakonodavstva, politika i prakse sa međunarodnim standardima prevencije i zaštite od nasilja prema ženama te efikasnog kažnjavanja počinitelja takvog nasilja kako je to propisano ovim dokumentom. Krivični zakon Federacije BiH nije usklađen sa Istanbulskom konvencijom, a naročito u vezi sa inkriminacijom djela proganjanja, prinudnog braka i genitalnog sakaćenja žena, ali i ostalih djela seksualnog nasilja.

Aktivnosti 1.1.:

- Neophodno je sačiniti detaljnu analizu usklađenosti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici sa Konvencijom Vijeća Evrope u sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici (Istanbulske konvencijom), na osnovu iste sačiniti amandmane na zakon, te ih u formi Nacrta zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici uputiti u parlamentarnu proceduru. Prije upućivanja Zakona, obrađivač mora sprovesti široke konsultacije sa svim zainteresovanim stranama i društvenim partnerima.

- U skladu sa članom 23. Istanbulske konvencije preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi omogućio nesmetan rad i dostupnost sigurnih kuća žrtvama nasilja u porodici u dovoljnom broju za bezbjedan smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci.

- Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici propisati da sigurne kuće mogu imati pravni status udruženja i fondacije (kao i ustanove, ukoliko je neophodno), kako bi se pravno prepoznale postojeće sigurne kuće, te njihov dvodecenijski rad i aktivnosti usmjerene na zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici, imajući na umu da su upravo ove organizacije pitanje nasilja u porodici iznijele u javni prostor (uskладiti član 35. Zakona sa članom 23. Istanbulske konvencije)²⁸.

- Hitno, a najkasnije do decembra 2016. godine je neophodno donijeti podzakonske akti kojima se bliže uređuje onivanje, finansiranje, rad, programi, nadzor nad radom i zatvaranje sigurnih kuća.

- Neophodno je odrediti, odnosno uspostaviti koordinaciono tijelo u skladu sa članom 10. Istanbulske konvencije, koje će biti nadležno za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom u Federaciji BiH. Ovo tijelo će koordinirano prikupljati podatke u skladu s članom 11. Istanbulske konvencije i vršiti analizu i objavljivati rezultate u Federaciji BiH²⁹.

- U skladu sa članom 14. Istanbulske konvencije, a radi prevencije nasilja prema ženama i nasilja u porodici, neophodno je preduzeti korake za uvođenje nastavnog materijala o pitanjima poput jednakosti žena i muškaraca, nestereotipnih rodni uloga, uzajamnog poštovanja, nenasilnog rješavanja sukoba u međuljudskim odnosima, rodno zasnovanog nasilja nad ženama i prava na lični integritet prilagođenog

²⁸ **Rezultat:** Tokom 2016, organizacije civilnog društva su učestvovala u javnim raspravama i poslale svoje amandmane na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Amandmani su se odnosili na ono što je nevladinim organizacijama bilo sporno u Nacrtu. Tako su amandmani predviđali da se sigurne kuće u Federaciji BiH mogu ubuduće osnivati i po Zakonu o ustanovama FBiH, ali i po Zakonu o udruženjima i fondacijama FBiH. Ovim bi se omogućio dalji rad dosadašnjih sigurnih kuća u FBiH. Prijedlog organizacija civilnog društva je bio i da se finansiranje sigurnih kuća u FBiH vrši u omjeru 70% FBiH : 30 % kantoni, ali za ukupne troškove sigurnih kuća, a ne samo na troškove zbrinjavanja. Nakon sprovedenih javnih rasprava, Prijedlog ovog zakona nije upućen u parlamentarnu proceduru (dva kantona nisu dala saglasnost: Kanton Sarajevo i Bosansko-podrinjski kanton), tako da je cijeli proces stao.

²⁹ **Napomena:** Tijelo nije imenovano, stav Gender cntra FBiH jeste da je koordinaciono tijelo predviđeno članom 10. Konvencije formira država Bosna i Hercegovina, te se ta informacija treba tražiti od ARS BiH. Vlada FBiH na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici donijela je petogodišnju Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici i formirala Stručni tim („Službene novine Federacije BiH“, br. 73/11, 34/14 i 36/16) za izradu i praćenje provedbe ovog dokumenta. U okviru ove realizacije su obuhvaćene i obaveze prema Konvenciji te državnoj Strategiji za provedbu Istanbulske konvencije.

sposobnostima učenika u zvanične nastavne planove na svim nivoima obrazovanja³⁰. Ove principe je neophodno promovirati i u neformalnim obrazovnim ustanovama, kao i u sportu, kulturnim i rekreativnim ustanovama i u sredstvima javnog informiranja.

- U skladu sa članom 15. Istanbulske konvencije, neophodno je ojačati odgovarajuće obuke za nadležne stručnjake koji se bave žrtvama odnosno učiniocima svih djela nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, o sprečavanju i otkrivanju takvog nasilja, ravnopravnosti žena i muskaraca, potrebama i pravima žrtava, kao i o sprečavanju sekundarne viktimizacije. Ove obuke treba da uključe i obuku o koordiniranoj saradnji više organa radi sveobuhvatnog i odgovarajućeg upućivanja u slučajevima nasilja obuhvaćenog Konvencijom³¹.

Aktivnosti 1.2.:

- Inicirati postupak izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH u pravcu njegovog usklađivanja sa odredbama Istanbulske konvencije u pravcu inkriminacije djela proganjanja (član 34. Istanbulske konvencije), prinudnog braka (član 37. Konvencije), te genitalnog sakaćenja žena (član 38. Konvencije) i prinudnog abortusa i prinudne sterilizacije (član 39. Konvencije)³²

³⁰ **Napomena:** U Kantonu Sarajevo već nekoliko godina u nekim od osnovnih škola postoji predmet Zdravi stilovi života, koji služi kao alternativa predmetu Vjeronauka i Kultura religija. U okviru ovog predmeta problematiziraju se i ova pitanja. Po podacima kojima raspolažemo, u prvoj godini uvođenja ovog predmeta, školska godina 2013-2014, 830 učenika_ca je odabralo da izučava ovaj predmet. Ovaj broj je trenutno mnogo veći od 830 učenika_ca, a tačne informacije o tome koliko učenika_ca je izučavalo ovaj predmet u periodu od 2013-2017. se očekuju u januaru 2018. godine. U nekim od škola ovaj predmet je čak potisnuo predmet Kultura religija, jer ga je odabralo više učenika_ca. Priručnik za ovaj predmet može se naći na <http://www.asocijacija.org/umages/publikacije/Priru48Dnik20Zdravi20C5BEivotni20stilovi.pdf>.

³¹ **Napomena:** Obuke se kontinuirano realizuju, tako npr, uz podršku Švedske u Bosni i Hercegovini, Atlantska inicijativa provodi projekat „Rod i pravosuđe“ koji je namijenjen jačanju kapaciteta sudija i tužilaca u BiH u oblasti ravnopravnosti spolova. U sklopu projekta uspostavljena je saradnja sa centrima za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj i Federaciji BiH, Visokim sudskim i tužilačkim vijećem BiH, pravnim fakultetima, te velikim brojem sudova i tužilaštava. U slopu projekta publikovan je niz priručnika i vodič, koji su dostupni na: <http://www.atlantskainicijativa.org/bos/index.php/publikacije.html>. Takođe, tokom 2015, 2016. i 2017. godine održavani su treninzi za pružaoce zdravstvenih usluga žrtvama rodno zasnovanog nasilja, kao i za pružaoce usluga socijalne zaštite, te profesionalcima koji rade sa počiniocima; ove treninge je realizovalo Federalno ministarstvo zdravstva koje je prilagodilo Resursne pakete za relevantne stručnjake i profesionalce. Resursni paketi se temelje na međunarodnim pravnim izvorima, te posebno prepoznaju značaj odredbi Istanbulske konvencije, a nastali su adaptacijom dokumenta izrađenih od strane UNFPA Regionalne kancelarije za istočnu Evropu i centralnu Aziju i - Informativnog centra i Evropske mreže Žene protiv nasilja (WAVE). Primjer resurskog paketa za zdravstvene radnike dostupan je na: <http://www.fmoh.gov.ba/index.php/preporucujemo/publikacije>. Pored navedenih edukacija koje su navedene kao primjer, realizovane su brojne edukacije koje su sprovodile organizacije civilnog društva i Gender centar Federacije BiH.

³² **Rezultat:** Tokom 2017. godine izrađen je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH sa ciljem da se isti uskladi sa odredbama Konvencije o pravima djeteta i Konvencije Vijeća Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe (Lanzarote konvencija) i Konvencije Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) koje su ratificirane od strane Bosne i Hercegovine, u dijelu koji se odnosi na usklađivanje definicije djeteta, zastarjevanje krivičnog gonjenja za krivična djela učinjena protiv spolnog integriteta djeteta te povećanje postojeće dobne granice za dobrovoljni pristanak na polni odnos. Također, Zakonom se osigurava primjena međunarodno prihvaćenih standarda u dijelu koji se odnosi na pooštavanje kaznene politike za krivična djela seksualnog nasilja nad ženama i djecom, inkriminaciju određenih oblika nasilja nad ženama i djecom (spolna zloupotreba djeteta starijeg od šesnaest godina, mamljenje djece radi zadovoljavanja spolnih potreba, iskorištavanje djece za pornografske predstave, povreda privatnosti djeteta, genitalno sakaćenje žena, prinudni abortus, prinudna sterilizacija, prinudni brak) te utvrđivanje dodatnih sigurnosnih mjera prema počiniocima ovih djela (zabrana približavanja i komunikacije sa određenim licem, obavezan psihosocijalni tretman, zabrana pristupa internetu, udaljenje iz zajedničkog domaćinstva). Ovaj Prijedlog zakona bi se uskoro trebao naći u parlamentarnoj proceduri.

2. OBLAST – ZAŠTITA MATERINSTVA

- 2.1. Unapređenje pravnog okvira za porodijske naknade
- 2.2. Inicirati osnivanje Alimentacionog fonda
- 2.3. Inicirati usvajanje Zakona o biomedicinski potpomognutoj oplodnji

Trenutno stanje:

2.1. U Federaciji BiH su socijalna, dječija i porodična zaštita u zajedničkoj nadležnosti Vlade Federacije BiH i kantona. Ustav nije precizirao uloge i odgovornost svakog nivoa vlasti što u praksi dovodi do problema. Sistem porodične i dječije zaštite danas u FBiH je prostor systemske diskriminacije žena. Stanje u ostvarivanju prava u oblasti zaštite žene-majke je različito regulisano od kantona do kantona i praćeno je ogromnim teškoćama zbog nemogućnosti obezbjeđivanja finansijskih sredstava u budžetima kantona. Kantoni su svojim propisima utvrdili različita ograničenja isplate naknade plate i ona se kreću od 50-100% prosječne plate, a pojedini kantoni uopšte ne isplaćuju nikakve naknade. Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH ovaj problem je potvrdila u svom specijalnom izvještaju objavljenom 2015. godine, te je pozvala Vladu FBiH ali i kantonalne vlade da pristupe reformi ovog sektora.

2.2. Također, djeca koja su po okončanju parnice za razvod braka povjerena na brigu, staranje i vaspitanje jednom od roditelja, u najvećem broju slučajeva majci, suoćena su sa problemom naplate alimentacije – doprinosa drugog roditelja utvrđenog sudskom presudom³³. Roditelji kojima je/su dijete/djeca povjereni na brigu, čuvanje i vaspitanje, često nisu u mogućnosti da ostvare u potpunosti zakonsko pravo djeteta na izdržavanje, zbog prepreka u postupku isplaćivanja izdržavanja. Sistem isplaćivanja alimentacije (izdržavanja djeteta) ne funkcioniše s obzirom da, kako ne postoji odgovarajući sistem praćenja cjelokupnog postupka, postoje različiti načini izbjegavanja ispunjenja navedene obaveze od strane dužnika (kao što su, između ostalog, promjena prebivališta, boravišta, neprijavlivanje zaposlenja i sl.). Jednom određena visina izdržavanja ne prati povećanje troškova života (moguće ju je povećati, odnosno smanjiti samo u posebnom postupku za izmjenu odluke o izdržavanju pred sudom). Važeći propisi o pravu na izdržavanje u Federaciji BiH ne sadrže posebne odredbe koje bi dozvoljavale mogućnost naplaćivanja izdržavanja posredstvom institucije koja bi nadgledala i kontrolisala davanje izdržavanja (npr. „Alimentacioni fond“). U mnogim državama, prije svega evropskim, prevazilaženje ovog problema je olakšano osnivanjem ovakvih institucija, odnosno fondova/agencija preko kojih država učestvuje/posreduje u isplaćivanju potraživanja. Formiranje institucije koja bi imala nadležnost da posreduje prilikom isplate potraživanja izdržavanja za djecu, kao i da pokrene odgovarajuće postupke prilikom očiglednog izbjegavanja vršenja ove obaveze, doprinijelo bi poboljšanju položaja djece korisnika izdržavanja. U tom smislu neophodno je izmijeniti odnosno dopuniti odredbe Porodićnog zakona, ili usvojiti poseban zakon, kojim bi na eksplicitan način predvidjele osnivanje ove institucije i njene nadležnosti i procedure naplate izdržavanja u korist povjerilaca.

2.3. Odredbama Ustava Bosne i Hercegovine pravo na zasnivanje porodice zagarantirano je kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Omogućavanje ostvarivanje potomstva i planiranja porodice za parove sa

³³ **UN Konvencija o pravima djeteta:** Član 27. stav 4. Konvencije propisuje da će: Države potpisnice poduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju finansijsku odgovornost za dijete, i u državi potpisnici i iz inostranstva. Ukoliko osoba koja ima finansijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi koja nije država u kojoj živi dijete, države potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

sterilitetom postupcima biomedicinski potpomognute oplodnje, odnosno omogućiti im ostvarivanje njihovog osnovnog ljudskog prava garantiranog kako međunarodnim, tako i domaćim dokumentima, uz osiguranje kvalitete i sigurnosti u svim postupcima biomedicinski potpomognute oplodnje u skladu sa dostignućima biomedicinske nauke, odnosno direktivama EU, je od naročito značaja u narednom periodu. Evropski parlament još 2008. godine upozorio na važnost liječenja neplodnosti te pozvao evropske zemlje da osiguraju dostupnost dijagnostičkih i terapijskih metoda za neplodne parove. Također su preporučili da metode potpomognute oplodnje budu inkorporirane u populacijsku politiku svih zemalja.

Aktivnosti:

- Pitanje porodijskih naknada za zaposlene porodilje i roditelje (u slučaju da otac koristi roditeljsko odsustvo) uredi kroz posebni zakon na nivou Federacije BiH, te zakonom utvrditi osnivanje javnog fonda za isplatu porodijskih naknada, kako bi se ovo pravo na jedinstven način uredilo i ukinula diskriminacija na osnovu sektora zaposlenja i mjesta prebivališta porodilje³⁴.
- Inicirati donošenje Strategije demografskog razvoja Federacije BiH.
- Inicirati formiranje Alimentacionog fonda u Federaciji BiH i s tim u vezi izmjene i dopune relevantnih zakona – Porodični zakon³⁵.
- Inicirati usvajanje Zakona o biomedicinski potpomognutoj oplodnji u Federaciji BiH³⁶.

³⁴ **Rezultat:** Izrađen je Nacrt zakona o podršci obiteljima s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, nakon javnih konsultacija koje je sprovelo ministarstvo za rad i socijalnu politiku, u saadnji sa Žene ženama i usklađivanja sa svim Kantonima. U Nacrtu je navedeno u „Odjeljku B. Novčana pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu članu, Član 17. (Korisnici prava na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu) (1) Novčanu pomoć porodilji, u smislu ovoga zakona, ostvaruje porodilja koja nije u radnom odnosu, a radi porođaja i njege djeteta pod uvjetima propisanim ovim zakonom. (2) Izuzetno od stavka (1) ovoga članka, u slučaju da majka nije živa ili da je spriječena neposredno brinuti o djetetu ili da je napustila dijete, ovo pravo može ostvariti i otac djetetapod uvjetima propisanim ovim zakonom. Članak 18. (Uvjeti za ostvarivanje pravana novčanu pomoć porodilji) Porodilja iz članka 17. ovoga zakona može ostvariti pravo na novčanu pomoćpod sljedećim uvjetima: a)ukoliko je prijavljena na evidenciji nadležne službe za zapošljavanje ili se nalazi na redovnom školovanju; b)ukoliko ukupni mjesečni prihodi po članu domaćinstva ne prelaze 20% prosječne plaće u Federaciji BiH iz prethodne godine prema podacima Federalnog zavoda za statistiku; c)nijedan od članova zajedničkog domaćinstva nije vlasnik ili posjednik motornog vozila do sedam godina starosti, osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koje po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo. Članak 19. (Visina novčane pomoći porodilji) Novčana pomoć porodilji iz članka 17. ovoga zakona isplaćuje se u visini 30% od prosječne neto plaće u Federaciji BiH za prethodnu godinu prema podacima Federalnog zavoda za statistiku. Članak 20. (Isplata prava na novčanu pomoć porodilji)(1) Porodiljikoja ispunjava uvjete iz članka 18. ovoga zakona pravo na novčanu pomoć će se priznati od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava. (2) Zahtjev iz stavka (1) ovoga članka podnosi se u roku od 60 dana od dana porođaja. (3) Novčana pomoć porodilji iz članka 19. ovoga zakona traje dok postoje uvjeti za ostvarivanje prava, a najduže 12 mjeseci od dana iz stavka (1) ovoga članka. (4) Za porodilju kojoj sukladno ovom zakonu prestane pravo na novčanu pomoć, isplata će se izvršiti za mjesec u kojemu je pravo prestalo. Članak 21. (Prestanak prava na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu) Pravo na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu prestaje: a)zasnivanjem radnog odnosa; b)smrću djeteta; c)na osobni zahtjev porodilje; d)prestankom ili oduzimanjem roditeljskog prava; e)smještajem djeteta u udomiteljsku obitelj ili ustanovu socijalne zaštite, ukoliko se troškovi smještaja djelomično ili u cijelosti osiguravaju iz proračunskih sredstava; f)gubitkom nekog od uvjeta utvrđenih člankom 18. ovoga zakona.“ Pored naprijed navedenih odredaba koji se odnose na nezaposlene porodilje. u članku 41. (prelazne i završne odredbe) utvrđeno je da: “Pravo na naknadu plaće porodilji u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje s posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta će se do dana početka primjene ovoga zakona nastaviti isplaćivati sukladno propisima iz oblasti socijalne i dječje zaštite nakon čega će se isto regulirati propisima iz oblasti zdravstvenog osiguranja“. Nacrt zakona još uvijek (decembar 2017) nije razmtaran: <https://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/sr/page.php?id=1024>

³⁵ **Rezultat:** Ombudsmen za ljudska prava BiH prihvatio je u aprilu 2017. godine Inicijativu zastupnice Jasne Duraković za izradu Specijalnog izvještaja o stanju jednoroditeljskih porodica na nivou Federacije BiH, sa statistikom i detaljnom kvantitativnom i kvalitativnom analizom radi potrebe predlaganja Zakona o alimentacionom fondu u FBiH (i usklađivanja sa Zakonima iz zemalja Regiona i EU). U decembru 2017. izvještaj je bio u izradi.

3. OBLAST - RAVNOPRAVNO UČEŠĆE ŽENA U IZVRŠNOJ VLASTI FEDERACIJE BIH I KANTONA

3.1. Usklađivanje Zakona o Vladi FBiH i zakona o Vladama kantona sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH

Trenutno stanje:

Broj žena u zakonodavnim tijelima vlasti, zahvaljujući posebnim afirmativnim mjerama u Izbornom zakonu BiH, povećao se sa 3% (1996) na cca. 20% (2014). Iako se radi o značajnom povećanju, ovo stanje i dalje nije u skladu sa pripisanim minimalnim standardom od 40%. Izvršnu vlast, o čijem sastavu ne odlučuju građanke/i već političke stranke, odlikuje još manja zastupljenost žena. Neke kantonalne vlade nemaju ni jednu ministricu.

Aktivnosti:

- Uskladiti Zakon o Vladi Federacije sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH³⁷, te uvesti odredbu da mandatar ne može predložiti Vladu ukoliko u svom sastavu nema minimalno 40% ministrica/ministara;
- Uskladiti i zakone o vladama kantona sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, te uvesti odredbu da mandatar ne može predložiti Vladu ukoliko u svom sastavu nema minimalno 40% ministrica/ministara.

4. OBLAST - REFORMA SEKTORA SOCIJALNE ZAŠTITE

4.1. Zaštita ugroženih grupa stanovništva

³⁶ **Rezultat:** Na 20. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, 25. i 26. aprila 2017. godine usvojen je, na prijedlog Kluba SDP-a uz dopune Vlade Federacije BiH, a nakon provedenih javnih rasprava, Nacrt zakona o liječenju neplodnosti biomedicinski potpomognutom oplodnjom kojim se uređuju se uvjeti i način liječenja neplodnosti postupcima biomedicinski potpomognute oplodnje, kao i druga pitanja od značaja za primjenu postupaka biomedicinski potpomognute oplodnje na teritoriji Federacije BiH. Na odredbe ovog zakona primjenjuju se i propisi o zdravstvenoj zaštiti, propisi o zdravstvenom osiguranju, te o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata. Do decembra 2017. godine Prijedlog zakona nije razmatran u Parlamentu Federacije BiH: <https://predstavnickidom-pfbih.gov.ba/sr/page.php?id=1024>

³⁷ Članom 20. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH propisano je: "Državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke partije, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili opštine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, obezbijediće i promovisati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Ova obaveza postoji i za sve ovlašćene predlagače prilikom izbora predstavnika i delegacija u međunarodnim organizacijama i tijelima. Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje 40% u tijelima iz stava 1. ovog člana. Diskriminacijom po osnovu pola smatra se kada ne postoji ravnopravna zastupljenost iz stava 2. ovog člana. Tijela iz stava 1. ovog člana u cilju ostvarivanja ravnopravne zastupljenosti spolova i otklanjanja diskriminacije dužna su donositi posebne mjere propisane članom 8 ovog zakona."

Trenutno stanje:

Najavljene su dalekosežne i sistemske reforme sektora socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine. Cijeli proces reforme sektora socijalne zaštite se odvija iza zatvorenih vrata, bez da su organizacije civilnog društva i zastupnice/i upoznati o detaljima. Izmjenama i dopunama važećeg Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH, između ostalog je uvedena komisija koja će odlučivati o zahtjevima za priznavanje statusa žrtve seksualnog nasilja, umjesto da se ovaj postupak i dalje vodi pred Institutom za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja. Na ovaj način uvedeno je novo, do sada nepoznato tijelo, umjesto da su iskorišteni postojeći i ustaljeni mehanizmi³⁸. Uvođenje komisije argumentirano je potrebom da se odgovori na „potencijalno naglo povećanje zahtjeva za priznavanje statusa“. Ove procjene nemaju nakakvu zasnovanost u realnosti.

Aktivnosti:

- U procesu izrade novih zakona za oblasti socijalne zaštite neophodno je izvršiti odgovarajuće procjene i konsultacije sa organizacijama civilnog društva i strukom. Nakon što se izrade nacrti zakona u ovoj oblasti, potrebno provesti opširne javne konsultacije.
- Zagovaranje jednoobraznog principa i tretmana osobama s invaliditetom i integracije u društvo u saradnji s ministarstvom rada i socijalne politike.

5. UVOĐENJE RODNO ODGOVORNOG JEZIKA

Lingvistički, jezici u službenoj upotrebi u BiH oročeni su, odnosno poznaju oblike za muški, ženski i srednji rod. Nijedan od tih rodova nije generički da se odnosi na sve osobe i ne podrazumijeva u sebi sva tri roda.

5.1. Službena upotreba rodno odgovornog jezika u institucijama Federacije BiH

Trenutno stanje:

Izbjegavanje upotrebe rodno odgovornog i osjetljivog jezika jedna je od prepreka s kojima se žene suočavaju u nastojanju da osnaže svoju ulogu i pozicije u javnom prostoru. Rodno odgovoran jezik i jezičko i političko pitanje³⁹.

³⁸ Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ("Službene novine Federacije BiH", br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 i **45/16**) "Član 79b. Radi utvrđivanja statusa civilnih žrtava rata iz člana 54. Stav 3. Zakona, federalni ministar rada i socijalne politike, uz saglasnost Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, formirat će posebnu komisiju kao nezavisno stručno tijelo koje će davati stručno mišljenje da li je podnositelj zahtjeva žrtva seksualnog zlostavljanja i silovanja. Komisiju čini pet članova, i to dva diplomirana pravnika, dva diplomirana psihologa i jedan specijalista neuropsihijatar. Mandat Komisije traje četiri godine. Postupak, organizacija, način rada i donošenja odluka, kao i obrazac stručnog mišljenja Komisije, te druga pitanja važna za njen rad, bliže će se definirati Pravilnikom koji donosi federalni ministar rada i socijalne politike u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona."

³⁹ U Preporuci Komiteta ministara Vijeća Evrope R (90) 4 o eliminaciji seksizama iz jezika navodi se: „Preporučuje se da vlade zemalja članica promoviraju upotrebu jezika koji će odražavati princip ravnopravnosti žena i muškaraca i preduzmu sve mjere koje smatraju podesnim kako bi se: ohrabrila upotreba, koliko god je moguće, neseksističkog jezika te uzeli u obzir prisustvo, status i uloga žene u društvu, kao što trenutna lingvistička praksa čini kad su u pitanju muškarci; uskladila terminologija u zakonodavstvu, javnoj administraciji i obrazovanju s principima ravnopravnosti spolova i ohrabrila upotreba neseksističkog jezika u medijima.“

Aktivnosti:

- Pokrenuti inicijativu za otklanjanje diskriminacije i ostvarivanje ravnopravnosti u jeziku u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine⁴⁰

6. UVOĐENJE RODNO ODGOVORNOG BUDŽETIRANJA

Rodno odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštovanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno odgovorno budžetiranje se ne može smatrati zasebnom oblašću, već instrumentom, odnosno principom koji treba primjenjivati prilikom kreiranja programa mjera i budžeta. To je transferzalna „tema“ koja je bitna za sve druge oblasti javnog i privatnog života, te predstavlja jedan od preduslova za postizanje pune ravnopravnosti spolova.

6.1. Priprema, raspodjela i dodjela finansijskih sredstava na način koji uvažava specifične potrebe žena i muškaraca – kreiranje rodno odgovornih budžeta u Federaciji BiH

Trenutno stanje:

Način na koji vlade obezbjeđuju i alociraju budžetska sredstva utiče na opće dobro pojedinaca, muškaraca i žena, kao i na razvoj države u cijelosti. Budžet reflektira prioritete i opredjeljenost vlade, uključujući i opredjeljenost na polju ravnopravnosti spolova. Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) je pristup po kom se svi budžetski procesi strukturiraju i procjenjuju iz perspektive ravnopravnosti spolova. Ovaj pristup prepoznaje da budžeti nisu rodno neutralni, te da svi akteri u budžetskom procesu trebaju ocjenjivati rezultate utroška javnih sredstava iz perspektive ravnopravnosti spolova, što vodi ka pravičnijoj raspodjeli budžetskih sredstava te unapređuje ekonomski razvoj zemlje. Stoga je uvođenje aspekta ravnopravnosti spolova u službeni budžetski proces neophodno, jer je praksa pokazala da rodno odgovorno budžetiranje doprinosi uvođenju transparentnog i efikasnog upravljanja javnim sredstvima, u skladu sa potrebama žena i muškaraca u BiH⁴¹. U Bosni i Hercegovini budžeti, u većini slučajeva, nisu kreirani prema principu koji uvažava potrebe oba spola.

Aktivnosti:

- Analizirati u planiranim budžetima koja sredstva se alociraju na specifične potrebe oba spola⁴²;

⁴⁰ **Rezultat:** Na sjednici Komisije za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH, koja je održana 20.11.2017. formirana je radna grupa za rad na ovoj Inicijativi, u radnu grupu tokom decembra imeovani i predstavnici_e pravne službe Parlamenta FBiH uskoro će se pristupiti izradi Priručnika. Očekuje se da će Priručnik biti gotov tokom 2018. godine.

⁴¹ <http://arsbih.gov.ba/rodno-odgovorno-budzetiranje/>

⁴² Budžeti Ministarstva sigurnosti/bezbjednosti, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstva civilnih poslova su na tematskoj radionici održanoj u Neumu u junu 2016. godine predloženi kao predmet analize. **Napomena:** 2016. godine su ušle u

(Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodna analiza budžeta obuhvata postupke preispitivanja politika i programa na strani kako rashoda tako i prihoda, sa stanovišta njihovog utjecaja na žene i muškarce, dječake i djevojčice (kao i na različite grupe muškaraca i žena – po etničkoj pripadnosti, starosnoj dobi, primanjima, itd.). Rodnom analizom budžeta disagregiraju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni. Nakon rodne analize budžeta slijedi preraspodjela sredstava u budžetu u cilju unapređivanja rodne ravnopravnosti, što znači provođenje odgovarajućih strategija i aktivnosti koje će dovesti do toga da budžet promovira osnaživanje žena i unapređuje ravnopravnost između muškaraca i žena)⁴³.

razmatranje pojedinačne inicijative a tako i inicijativa od strane Komisije za ravnopravnost polova, za usklađivanje Federalnog budžeta sa rodno odgovornim budžetiranjem po Odluci donesenoj 2013. god. da se federalna ministarstva usklade sa Zakonom o ravnopravnosti polova BiH u kontekstu donošenja rodno odgovornih budžeta (do sada neuspješno).

⁴³ <http://arsbih.gov.ba/sta-jeste-a-sta-nije-grb/>

- Skupština Brčko distrikta BiH -

Predstavnice i predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti u Brčko distriktu BiH, te aktivistice ženskih nevladinih organizacija, dogovorile su⁴⁴ prioritete saradnje za period 2016. - 2018. godina, na sljedeći način:

1. OBLAST – ZAŠTITA ŽENA OD NASILJA I NASILJA U OBITELJI

Nasilje prema ženama i nasilje u obitelji su društveni i politički problem čije sankcioniranje mora biti brzo, efikasno i beskompromisno, a puna primjena svih mjera prevencije, pomoći i podrške koji su standard Konvencije Savjeta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, neupitna.

1.1. Primjena standarda Konvencije Savjeta Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) CETS 210

Trenutno stanje:

Vijeće Evrope ima 47 država članica, te doslovno obuhvata čitav evropski kontinent⁴⁵. Cilj Vijeća Evrope jeste uspostavljanje zajedničkih demokratskih i pravnih principa na osnovu Konvencije, te na osnovu drugih referentnih tekstova o zaštiti pojedinaca, u koje spadaju i žene i djevojke. Istanbulska konvencija je prvi međunarodni pravnoobavezujući instrument koji je potencijalno na raspolaganju bilo kojoj državi u svijetu i koji sadrži sveobuhvatan niz mjera prevencije i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. To je instrument kojim se nasilje nad ženama definira i kao kršenje ljudskih prava i kao oblik diskriminacije. Njime je uspostavljena jasna veza između postizanja ravnopravnosti žena i muškaraca i iskorjenjivanja nasilja nad ženama. Iako Istanbulska konvencija obrađuje sve oblike nasilja nad ženama, ona ne zanemaruje ni činjenicu da muškarci, djeca i stare osobe također mogu biti izloženi zlostavljanju u obitelji. Ipak, učestalost i ozbiljnost takve vrste nasilja je mnogo manja nego kod žena, a muškarci mogu doživjeti nasilje kao odgovor na nasilje koje su sami inicirali. U većini slučajeva muškarci su počinioci nasilja u obitelji.

Nasilje nad ženama, u koje spada i nasilje u obitelji, jedan je od najozbiljnijih oblika kršenja ljudskih prava u Evropi. To je jedno od najraširenijih krivičnih djela. Ipak, pritisak društva je tako snažan da ga mnoge žene prihvataju kao neizbježni dio života i ne prijavljuju ga kao krivično djelo. Druge žene, koje smognu

⁴⁴ Udružene žene Banja Luka su, u okviru projekta „Osnaživanje učesnica žena u izgradnji održivog mira i usvajanju rodno osjetljivih politika u Bosni i Hercegovini“ koji je podržan od Globalne inicijative žene, mir i sigurnost Vlade SAD, facilitirale proces kreiranja prioriteta u okviru Programске platforme za saradnju žena žena iz zakonodavne i izvršne vlasti i žena aktivnih u nevladinim organizacijama i institucijama u BiH i Brčko Distriktu koje se zalažu za ljudska prava žena i ravnopravnost polova u periodu 2016 – 2018. Napomena: Ovaj dokument: PROGRAMSKA PLATFORMA PRIORITETA SARADNJE sačinjen je nakon zajedničke tematske radionice održane u Neumu od 8-10. jula 2016. godine na kojem je razmotrena radna verzija - Nacrt, te je upotpunjen informacijama i podacima, u skladu sa rezultatima zajedničke tematske radionice i naknadno dostavljenih dopuna. Dokument je ažuriran u novembru i decembru 2017. godine na radionicama održanim na Jahorini, kao i nakon sastanaka i usmenih i pismenih konsultacija, a rezultati navedeni u fusnotama.

⁴⁵ sa izuzetkom Bjelorusije koja je podnijela prijavu za članstvo, te Vatikana koji nikad nije pretendovao na članstvo u Savjetu Evrope, ali od 1970. godine ima status posmatrača pri Komitetu ministara.

snage da zatraže pomoć od vlasti, ponekad bivaju ignorirane i njihov slučaj se ne razmatra ozbiljno. Jedan broj žena, opet, ne može dobiti zaštitu i zadovoljenje pravde zbog slabosti i praznina u pravnim sistemima i politikama rada država u kojima žive⁴⁶.

Stanje u ovoj oblasti nije bitno drugačija ni u Bosni i Hercegovini. Unatoč normativno-pravnom uređenju (u Bosni i Hercegovini je nasilje u obitelji prepoznato kao društveno neprihvatljivo ponašanje počev od 2000. godine kada je inkriminirano Krivičnim zakonikom Republike Srpske, odnosno 2003. godine Krivičnim zakonima Federacije BiH i Brčko distrikta BiH), žene nastavljaju preživljavati različite oblike rodno zasnovanog nasilja. Usvajanjem posebnih zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, dodatno je ojačan pravni okvir za borbu protiv nasilja u porodici. Primjena ovih propisa u praksi je pokazala određene probleme koji se odnose, između ostalog, na kažnjavanje učinioca nasilja u porodici (krivično i prekršajno) s jedne strane, i pomoć, podršku i zaštitu žrtava nasilja, s druge strane, a naročito kroz nedovoljnu iskorišćenost instituta mjera zaštite i neometan pristup posebnoj mjeri podrške – sigurnoj kući. Nažalost, u Brčko distriktu BiH još uvijek nije usvojen poseban zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Društveni odgovor i stavovi o nasilju u porodici rezultat su, između ostalog, nedostatka obrazovanja o ovom problemu. S druge strane, podaci o nasilju u obitelji, kao neophodan preduslov za razvoj i praćenje politika na osnovu rezultata, nisu uvezani i prikupljaju se na način koji ne omogućava njihovo poređenje, a samim tim i otežava ili onemogućava procjenu do kojeg se nivoa odredbe Istanbulske konvencije sprovode u praksi.

Aktivnosti:

- Usvojiti Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u Brčko distriktu BiH⁴⁷.
- S obzirom na značajne rezultate postignute u ovoj oblasti, potrebno je nastaviti saradnju i koordinaciju institucija, nevladinih i međunarodnih organizacija koje se bave pitanjima prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji⁴⁸;
- U skladu sa Poglavljem II Istanbulske konvencije, član 14:
- Obrazovanje Prevencija kroz obrazovanje (vidljivo je odsustvo senzibiliteta i znanja o ravnopravnosti, nenasilju, ljudskim pravima - potrebno korigirati od najranijeg uzrasta);
- U skladu a Poglavljem II Istanbulske konvencije / član 11. Prikupljanje podataka i istraživanje:
- Neophodno je formirati bazu podataka na nivou Brčko distrikta BiH o slučajevima nasilja u obitelji, te kreirati jedinstveni sistem i obrasce za prikupljanje podataka⁴⁹.
- Psihološko i materijalno osnaživanje žena žrtava nasilja i žrtava nasilja u obitelji

⁴⁶ http://website-pace.net/documents/19879/730532/HandbookParliamentarians_BCS.pdf/ea275e6f-639b-4c53-8d07-a2a5cc24b6a2

⁴⁷ **Rezultat:** Nacrt zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH uvršten je u dnevni red 29. redovne sjednice Vlade Brčko distrikta BiH 7. decembra 2017. godine. 10. 1. 2018. godine, na trećem nastavku 29. redovne sjednice Vlade Brčko distrikta BiH usvojen je Nacrt ovog zakona i upućen u skupštinsku proceduru <http://www.bdcentral.net/index.php/sr/vlada/sa-sjednica-vlade/4742-trei-nastavak-29-redovne-sjednice->

⁴⁸ **Rezultat:** Gradonačelnik Brčko distrikta BiH donio je Odluku o imenovanju radne grupe za izradu Lokalnog akcionog plana za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za Brčko distrikt BiH (dana 12.07.2017. godine, broj predmeta: 34-000310/16, broj akta: 01.1-1141SM-0008/17), sa zadatkom da provede aktivnosti za izradu Lokalnog akcionog plana i kreira Protokol o saradnji i postupanju u slučaju nasilja nad ženama i nasilja u porodici nanivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Radna grupa je završila Prednacrt protokola o saradnji, isti će biti upućen u proceduru nakon usvajanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

⁴⁹ U Nacrtu zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu BiH propisana je obaveza Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge da prikuplja, obrađuje i evidentira podatke o nasilju u porodici. Šef odjeljenja ovlašćen je da donese Pravilnik o sadržaju evidencije i izvještaja o nasilju u porodici.

2. OBLAST – POLITIČKA PARTICIPACIJA I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Postizanje primjerenijeg odnosa žena i muškaraca u svim oblastima javnog života i na svim mjestima na kojima se donose odluke, neophodan su preduslov za unapređivanje položaja žena i postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca kao pitanja ljudskih prava i način da se izgradi pravedno i razvijeno društvo.

2.1 Usklađivanje Zakona o Vladi Brčko distrikta BiH sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH

Trenutno stanje:

U Skupština Brčko distrikta BiH od 31 zastupnika samo su tri žene ili 9,68% - predsjednik Skupštine, dopredsjednik, voditelj Stručne službe Skupštine i njegov zamjenik su muškarci.

Od 18 skupštinskih povjerenstava žene su predsjedavajuće u samo dva a 11 povjerenstava uopće nema ni jednu članicu ženu.

Kada je u pitanju izvršna vlast tj. Vlada Brčko distrikta koja ima 11 Odjela na čelu njih 9 se nalaze muškarci a žene su šefice u dva odjela⁵⁰. Gradonačelnik, zamjenik gradonačelnika i glavni koordinator su muškarci. Ravnatelj i direktorice za financije i ureda za upravljanje javnom imovinom su također muškarci.

Nesudjelovanje žena u političkom životu BiH jedan je od pokazatelja neosjetljivosti društva prema ulozi žena u javnom i političkom životu i njihovom učestvovanju u donošenju političkih odluka.

Aktivnosti:

- Uskladiti Zakon o Vladi Brčko distrikta BiH sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH⁵¹, te uvesti odredbu da gradonačelnik ne može predložiti Vladu ukoliko u svom sastavu nema minimalno 40% šefica/šefova odjeljenja;
- Unaprijediti odnos političkih stranaka prema ravnopravnosti spolova, jačati ženske aktive/forume unutar političkih stranaka / jačati položaj žena u strankama ne samo kroz aktive žena;
- Raditi sa ženama glasačicama;
- Edukacija i poticanje žena da se uključuju u politički i društveni život zajednice
- Prikupljati i širiti podatke o zastupljenosti žena i muškaraca na mjestima na kojima se donose odluke.

⁵⁰ Krajem decembra 2017. godine od 12 Odjela (Ministarstava), na čelu 3 su bile žene, a 9 muškarci

⁵¹ Članom 20. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH propisano je: "Državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke partije, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili opštine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, obezbijediće i promovisati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Ova obaveza postoji i za sve ovlašćene predlagачe prilikom izbora predstavnika i delegacija u međunarodnim organizacijama i tijelima. Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje 40% u tijelima iz stava 1. ovog člana. Diskriminacijom po osnovu pola smatra se kada ne postoji ravnopravna zastupljenost iz stava 2. ovog člana. Tijela iz stava 1. ovog člana u cilju ostvarivanja ravnopravne zastupljenosti spolova i otklanjanja diskriminacije dužna su donositi posebne mjere propisane članom 8 ovog zakona."

3. RODNO ODGOVORNO BUDŽETIRANJE

Rodno odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno odgovorno budžetiranje se ne može smatrati zasebnom oblašću, već instrumentom, odnosno principom koji treba primjenjivati prilikom kreiranja programa mjera i budžeta. To je transferzalna „tema“ koja je bitna za sve druge oblasti javnog i privatnog života, te predstavlja jedan od preduslova za postizanje pune ravnopravnosti spolova.

3.1. Priprema, raspodjela i dodjela finansijskih sredstava na način koji uvažava specifične potrebe žena i muškaraca – kreiranje rodno odgovornih budžeta u Brčko distriktu BiH

Trenutno stanje:

Način na koji vlade obezbjeđuju i alociraju budžetska sredstva utiče na opće dobro pojedinaca, muškaraca i žena, kao i na razvoj države u cijelosti. Budžet reflektira prioritete i opredjeljenost vlade, uključujući i opredjeljenost na polju ravnopravnosti spolova. Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) je pristup po kom se svi budžetski procesi strukturiraju i procjenjuju iz perspektive ravnopravnosti spolova. Ovaj pristup prepoznaje da budžeti nisu rodno neutralni, te da svi akteri u budžetskom procesu trebaju ocjenjivati rezultate utroška javnih sredstava iz perspektive ravnopravnosti spolova, što vodi ka pravičnijoj raspodjeli budžetskih sredstava te unapređuje ekonomski razvoj zemlje. Stoga je uvođenje aspekta ravnopravnosti spolova u službeni budžetski proces neophodno, jer je praksa pokazala da rodno odgovorno budžetiranje doprinosi uvođenju transparentnog i efikasnog upravljanja javnim sredstvima, u skladu sa potrebama žena i muškaraca u BiH⁵². U Bosni i Hercegovini budžeti, u većini slučajeva, nisu kreirani prema principu koji uvažava potrebe oba spola. Linearni (BiH) / Programski (BDBiH) budžeti ne prepoznaju specifične potrebe žena i specifične potrebe muškaraca.

Brčko distrikt BiH ima potpisan Memorandum o razumijevanju koji se tiče rodno ravnopravnog budžetiranja koji su potpisali gradonačelnik Brčko distrikta BiH, predstavnik misije OSCE-a u BiH i predstavnica UNWOMEN u BiH⁵³. Formirana je radna grupa za ROB čiji su članovi predstavnici skupštine Brčko distrikta BiH za proračun i pitanja ravnopravnosti spolova, predstavnici Direkcije za financije, predstavnici Vlade i predstavnici civilnog društva⁵⁴. Izabrane su dvije oblasti za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja: socijalna politika i gospodarski razvitak.

Aktivnosti:

- Analizirati u planiranim budžetima koja sredstva se alociraju na specifične potrebe oba spola;
 - Prilagođavanje programa samozapošljavanja potrebama oba spola;
- (Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodna analiza budžeta obuhvata postupke preispitivanja politika i programa na strani kako rashoda tako i prihoda, sa stanovišta njihovog utjecaja na žene i muškarce, dječake i

⁵² <http://arsbih.gov.ba/rodno-odgovorno-budzetiranje/>

⁵³ Memorandum je potpisan u svrhu formaliziranja sporazuma o provođenju projekta „Inicijativa za uvođenje rodno osjetljiva proračuna na lokalnoj razini“ koji je realiziran u periodu 15.03-31-12-2016. godine

⁵⁴ Odluka gradonačelnika Brčko distrikta broj: 01.1-0100DA-012/16 od 26. aprila 2016. godine o imenovanju Povjerenstva za uvođenje rodno osjetljiva proračuna u Brčko distriktu BiH

djevojčice (kao i na različite grupe muškaraca i žena – po etničkoj pripadnosti, starosnoj dobi, primanjima, itd.). Rodnom analizom budžeta disagregiraju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni. Nakon rodne analize budžeta slijedi preraspodjela sredstava u budžetu u cilju unapređivanja rodne ravnopravnosti, što znači provođenje odgovarajućih strategija i aktivnosti koje će dovesti do toga da budžet promovira osnaživanje žena i unapređuje ravnopravnost između muškaraca i žena)⁵⁵.

⁵⁵ <http://arsbih.gov.ba/sta-jeste-a-sta-nije-grb/>